

بررسی امنیت پایدار در شهر مرزی سردشت از دیدگاه کارشناسان امنیتی^۱

اسحاق جلالیان^۲، محمد ویسیان^۳

تاریخ دریافت: ۹۷/۰۲/۲۰

تاریخ پذیرش: ۹۷/۰۳/۳۰

چکیده

زمینه و هدف: مفهوم امنیت پایدار در سال‌های اخیر اهمیت چشمگیری پیدا کرده است. از آنجا که مناطق مرزی به دلیل دوری از مرکز و پیوند با مرزهای مجاور با آسیب پذیری و تهدیدهای مختلف رو به رو هستند، امنیت در آن‌ها اهمیت بیشتری دارد. هدف پژوهش، رتبه بندی ابعاد و مؤلفه‌ها موثر بر امنیت پایدار در شهر مرزی سردشت است.

روش: پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی و از نظر ماهیت توصیفی-تحلیلی است. گردآوری اطلاعات آن به روش اسنادی و میدانی (پرسشنامه) بهره گرفته شده است. در این تحقیق برای افزایش روایی آن، از اعتبار صوری استفاده شده است. حجم نمونه به تعداد ۳۰ نفر می‌باشد. که با استفاده از روش نمونه گیری گلوله برفی تعیین شده است. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم افزار Spss و مدل پرسکات آلن استفاده گردیده است.

یافته‌ها و نتایج: پژوهش نشان داد که مؤلفه «افزایش سطح تحصیلات» و «تقویت همبستگی‌ها یا پیوندهای درونی (قومی، مذهبی)» با وزن نسبی ۰/۱۴ رتبه اول و ابعاد «عملکرد رسانه» و «عملکرد نهادها» با در بر گرفتن شش مؤلفه و مجموع وزن نسبی ۰/۱۲۹۶، مهمترین ابعاد تاثیرگذار در پایداری امنیت شهر سردشت هستند. همچنین هیچ کدام از ابعاد موثر بر امنیت پایدار سردشت در وضعیت پایداری قرار ندارند.

واژه‌های کلیدی

امنیت، امنیت پایدار، شهرهای مرزی، سردشت، رسانه، پلیس

۱. این مقاله مستخرج از طرح پژوهشی با عنوان «بررسی عوامل موثر بر امنیت پایدار در مناطق مرزی (مورد مطالعه: شهر مرزی سردشت)» است که با تصویب و حمایت مالی معاونت پژوهشی دانشگاه پیام نور البرز اجرا شده است.

۲ - استادیار جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری دانشگاه پیام نور، تهران، ایران (نویسنده مسئول)؛

jalaliyan_e@yahoo.com

۳ - دانش آموخته کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه خوارزمی؛ waysian@gmail.com

مقدمه

امنیت همواره به عنوان یکی از نیازهای اساسی انسان مطرح بوده و نخستین شرط آبادی و پیشرفت به شمار می‌رود (پيله ور و رضائی خبوشان، ۱۳۹۵، ص ۱۷۴). مهم‌ترین نیاز جامعه، تأمین امنیت آن‌ها توسط دولت‌ها است (موسوی، ویسیان و خلیفی پور، ۱۳۹۵، ص ۵۴). در اعلامیه جهانی حقوق بشر، امنیت به لحاظ اهمیت، در ردیف آزادی قرار گرفته و بر تأمین آن به عنوان یکی از حقوق اجتماعی انسان تأکید شده است (عزیزی و شعبان جولا، ۱۳۹۳، ص ۷۹۲). با توجه به این که امنیت و آرامش خاطر از بنیادی‌ترین نیازهای بشر و تأمین آن از مقدمات وصول به مراتب والای زندگی معنوی است، توجه به موضوع امنیت، با در نظر گرفتن عوامل مختلف موجد آن، اعم از فرهنگی، اقتصادی و کالبدی و به تبع آن ایجاد محیط مساعد برای رشد فضایل اخلاقی، از وظایف مهم نهادهای متولی این امر است (لطفی، آنامرادنژاد و واحدی، ۱۳۹۴، ص ۱۵۴). مفهوم امنیت در شهرها طی دهه‌های گذشته با رشد و توسعه شهرنشینی و گسترش کلانشهرها و پیچیده‌تر شدن روابط اجتماعی شهروندان در شهرها، از حالت اولیه و جنبه‌های فیزیکی محسوس خارج شده و ابعاد مختلف اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی را در بر گرفته است، به طوری که امروزه امنیت در شهرها شامل تمامی مفاهیم اجتماعی و اقتصادی است (موسوی، حکمت نیا و احمدی، ۱۳۸۸، ص ۴۰). بنابراین با توجه به چند وجهی شدن عرصه امنیت در عصر حاضر، امروزه از مفهوم امنیت پایدار سخن به میان می‌آید. پایداری مفهومی تازه است که به ویژه در روند تحولات جهانی در سه دهه گذشته طرح شده و مورد اقبال قرار گرفته است.

مناطق مرزی در هر کشوری دارای ویژگی‌های خاصی بوده و به طور اساسی با مناطق داخلی کشور تفاوت‌هایی دارند. یکی از مهمترین چالش‌هایی که در مناطق مرزی پیش‌روی کشورها قرار دارد مسئله امنیت مناطق مرزی است (کریمی و وفایی، ۱۳۹۲، ص ۹۶). پرداختن به مسئله امنیت پایدار مرزی از آنجا مهم می‌نماید که پیوند میان امنیت پایدار و توسعه اجتناب ناپذیر است (نظافتی، سلطانی، ویسیان و اکبری، ۱۳۹۳، ص ۵۲) و توسعه

نواحی مرزی نیز راه‌کاری مطمئن در راستای حل مشکلات و معضلات مناطق مرزی است. امنیت مرزی پیش‌زمینه یک اجتماع سالم و احساس امنیت بستر ساز توسعه جوامع انسانی است و سعادت یک اجتماع در گرو حفظ و پایداری امنیت و احساس ناشی از آن است. امروزه حفظ و حراست و حرکت در مسیر پایداری امنیت یک ارزش محسوب می‌شود و ضمانت تحقق این امر نیز در مرحله اول شناخت عوامل موثر بر تامین امنیت و پایداری آن می‌باشد (منوچهری، محمدی و عبداللهی، ۱۳۹۴، ص ۵۶).

مناطق مرزی، از نقاط حساس و استراتژیک کشور محسوب می‌شوند. شرایط مرزها همچون دوری از مراکز جمعیتی و شرایط نامساعد و گاهی شرایط خاص جغرافیایی، مخاطرات امنیتی و سیاسی و ویژگی‌های اقتصادی زمینه‌هایی را فراهم آورده تا ساکنان مرزها با چالش‌های خاصی روبرو شوند. فقدان اشتغال، عدم دسترسی به نیازهای اولیه، قاچاق کالا و... در این مناطق می‌تواند باعث شکاف بین مرکز و پیرامون شود و سبب آسیب همبستگی ملی شده منجر به بروز تحریکات و اغرایانه به‌ویژه در مناطق قومی، مذهبی شود و این مسئله تأثیر سوئی بر توسعه امنیت پایدار در منطقه و کشور خواهد گذاشت. در این زمینه مخصوصاً مناطق غربی کشور به خصوص شهر مرزی سردشت از این قائده مستثنی نیست. منطقه مرزی سردشت علی‌رغم داشتن توان و استعدادها بالقوه بسیار با مسائل و مشکلاتی همچون فقر و محرومیت روبرو است که زمینه ایجاد ناامنی، آلودگی به قاچاق کالا، اسلحه، مشروبات الکلی، اشرار و گروه‌های معاند و... را فراهم نموده است. با توجه به موارد گفته شده ضرورت پژوهش از اینجا مشخص می‌شود که هرگونه برنامه-ریزی امنیتی برای برقراری امنیت در این منطقه بدون توجه به مسائل مرزی آن بی‌نتیجه خواهد ماند. این پژوهش به دنبال پاسخ به این سوال است که ابعاد و مؤلفه‌های مؤثر در امنیت پایدار منطقه مرزی سردشت کدامند و وضعیت آن‌ها چگونه است.

مبانی نظری

معنای لغوی امنیت، رهایی از خطر، تهدید، آسیب، اضطراب، هراس، ترس، نگرانی یا وجود آرامش، اطمینان، آسایش و اعتماد است (ساروخانی و نویدنیا، ۱۳۸۵، ص ۸۸). واژه‌ی امنیت، ابتدا در ادبیات سیاسی آمریکا شدیداً متداول شد. بعد از تغییرات مهمی که پس از جنگ جهانی دوم در سیاست بین الملل پدید آمد، باعث شد تا این مفهوم نیز هر چه بیشتر کارآیی پیدا کند (Leffler, 1984). سازمان ملل امنیت را چنین تعریف می‌کند: «اینکه کشورها هیچ‌گونه احساس خطر حملهٔ خارجی، فشار سیاسی یا اقتصادی نکنند و بتوانند آزادانه گسترش و توسعهٔ خویش را تعقیب نمایند» (آدمی، خضریان، عباس زاده و یزدان پناه، ۱۳۹۰، ص ۶). مفهوم امنیت در گذشته به حفاظت از مرز و سرزمین از تهدیدات خارجی با استفاده از قدرت نظامی مربوط می‌شد (Abatudu, 2001). سلطه‌گری بهمراه تهدیدات غیرنظامی شامل تخریب محیط، فقر، مهاجرت‌های اقتصادی، مناقشات بر سر منابع، گسترش مواد مخدر مباحث جدیدی در مورد معنی امنیت پدید آورد (Jolly & BasuRay, 2007). پایداری^۱ نیز مفهوم تازه‌ای است که به ویژه در روند تحولات جهانی در سه دهه گذشته و بر اثر بیم‌ها و امیدهای نو، طرح شده، گسترش یافته و با اقبال روبه رو شده است. پایداری و مفاهیم ترکیبی آن مانند امنیت پایدار، ناظر بر درک جامعی است که بر پایه آن، به همهٔ ابعاد مؤثر سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و امنیتی و... در کنار یکدیگر و در تعامل با هم توجه می‌شود (احمدی پور، مختاری، افتخاری و وزین، ۱۳۸۶، ص ۴۰). امنیت پایدار در واقع رهیافتی است که در مطالعات نوین امنیتی به عنوان جایگزین پارادایم کنترل مطرح می‌شود. اصل مفهوم امنیت پایدار به این امر اشاره دارد که نمی‌توان همه پیامدهای ناامنی را به گونه‌ای موفقیت آمیز کنترل کرد، بلکه باید به رفع علل آن پرداخت و رویکرد حل مسئله را جایگزین کنترل کرد. بنابراین امنیت پایدار ترکیبی از سه رهیافت است: ۱- امنیت ملی یا امنیت دولت‌های ملی، ۲- امنیت انسانی یا زندگی بهتر

1 - Sustainability

برای مردم، ۳- امنیت جهانی یا منافع مشترک همه مردم کره‌خاکی (بهرامیان و بهرامیان، ۱۳۹۱، ص ۱۳۶). در نظریه‌های امنیت پایدار، کیفیت زندگی^۱ محور کانونی مباحث تلقی شده و این مفهوم متضمن حاکمیت شرایطی است که دولت‌ها به حقوق شهروندی احترام بگذارند. در این منظر، امنیت انسانی از مهم‌ترین مؤلفه‌ها برای رسیدن به درجات قابل اتکایی از ثبات است. از این رو توسعه و پایداری امنیت نتیجه کاهش فقر، بیکاری و برابری شهروندان است و می‌توان چرخه‌ای را تصور کرد که فقر و کاهش سایر مؤلفه‌های مرتبط با امنیت انسانی منجر به ناامنی، و ناامنی موجب توسعه نیافتگی و بی‌ثباتی در جامعه خواهد شد. برخی دیگر از دیدگاه‌ها پیرامون امنیت پایدار همان طور که دیوید چاندلر^۲ بیان می‌کند به پیچیدگی و وابستگی دولت‌ها و نقش سازمان‌های مردم‌نهاد در دوره بعد از جنگ سرد اشاره دارند. در این رویکرد به گزاره‌های تثبیت امنیت در بعد فرا ملی، نقش و نوع رابطه دولت‌های قدرتمند و ناکام، پیامدهای گسترده و فراگیر تصمیم‌گیری سیاستمداران و فقدان چارچوب‌های سیاست‌گذاری مشخص در عصر کنونی اشاره می‌شود. به طور کلی نظریه‌های امنیت پایدار مرتبط با بررسی عوامل متنوع ناامنی است که شامل موارد متنوعی مانند تغییرات جوی^۳، رقابت بر سر منابع^۴، مهاجرت اقلیت جهان^۵، نظامی شدن جهان^۶؛ و... است (آدمی، خضریان، عباس زاده و یزدان پناه، ۱۳۹۰، ص ۱۰).

در مجموع امنیت پایدار به معنای تداوم حیات یک نظام سیاسی و اجتماع ملی در طول زمان است که از راه ایجاد توازن و تعادل در تأمین امنیت مراجع مختلف و سطوح و ابعاد آن امنیت محقق شده، موجب رفع و مقابله با تهدیدها و تأمین رضایت و مشارکت عمومی می‌شود و امکان پیگیری سیاست توسعه ملی را فراهم می‌کند. بر این اساس می‌توان

1 - Quality of life

2 - David Chandler

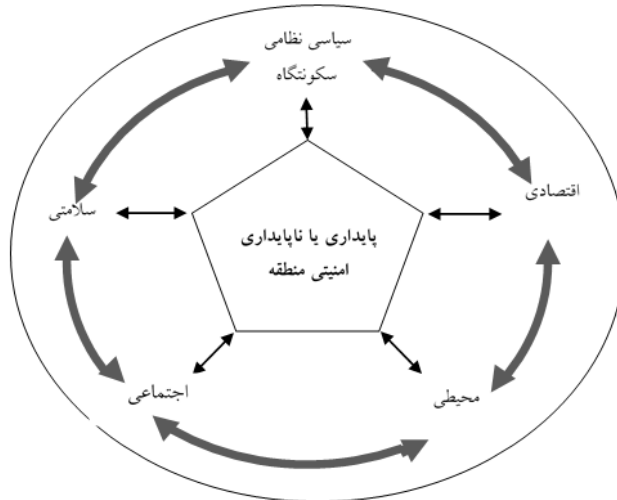
3 - Climate Change

4 - Competition Over Resources

5 - Marginalization Of The Majority World

6 - Global Militarization

گفت امنیت پایدار، همان ترکیب بهینه گفتمان سلبی و ایجابی است، چرا این دو گفتمان در بردارنده تمام ابعاد و رویکردهای مختلف به امنیت‌اند (عباس زاده فتح آبادی و سبزی، ۱۳۹۴، ص ۵۷۰).

نمودار ۱: مدل مفهومی امنیت پایدار (مختاری هشی، مؤمنی و باقری، ۱۳۹۶، ص ۴۹).

طرح مفهوم امنیت پایدار متضمن یک مفهوم نو در مباحث امنیتی است. پایداری مفهوم تازه ای است که به ویژه در روند تحولات جهانی در سه دهه گذشته و بر اثر بیم و امیدهای نو طرح شده و گسترش یافته و با اقبال روبه رو شده است. امنیت پایدار با وجود پیشینه کوتاه آن، این مفهوم در پهنه‌های گوناگون به ویژه در موضوع توسعه در سطح جهان و در محافل گوناگون بسیار مورد توجه قرار گرفته است. پایداری و مفاهیم ترکیبی آن مانند امنیت پایدار ناظر بر درک جامعی است که بر پایه آن به همه عوامل موثر سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و امنیتی در کنار یکدیگر و در تعامل با هم توجه می-شود (علائی، ۱۳۹۱، ص ۷).

پیشینه پژوهش: در این بخش به برخی مطالعات انجام شده در زمینه پژوهش حاضر پرداخته می‌شود.

موسوی، ویسیان، خلیفی‌پور (۱۳۹۵) در پژوهشی با عنوان «اولویت‌بندی راهبردهای امنیت پایدار در آمایش مناطق مرزی مطالعه موردی: استان کردستان» نشان دادند که وضعیت توسعه امنیت پایدار استان کردستان از الگوی تهاجمی (SO) تبعیت می‌کند و از بین راهبردهای تدوین شده، بالاترین جذابیت مربوط به آماده‌سازی حداکثری نیروی انتظامی برای مقابله با ناامنی‌های احتمالی با نمره ۶/۶۵ است و پایین‌ترین جذابیت به راهبرد مبارزه با اشرار و قاچاقچیان در سطح استان با نمره ۵/۱۵ مربوط می‌شود.

سرور، محمدی حمیدی و ویسیان (۱۳۹۳) در پژوهشی با عنوان «بررسی شاخص‌های توسعه در مناطق مرزی در راستای تحقق امنیت پایدار (مطالعه موردی شهرستان‌های مرزی استان آذربایجان غربی)» نشان دادند شاخص‌های توسعه در شهرستان‌های این استان به صورت متعادل توزیع نشده و شهرستان‌های پیرانشهر، سردشت و ارومیه به ترتیب در جایگاه اول تا سوم از لحاظ برخورداری از این شاخص‌ها می‌باشند. در مقابل شهرستان‌های ماکو، اشنویه و چالدران دارای وضعیت نابرخوردار از لحاظ شاخص‌های مورد مطالعه هستند.

نظافتی، سلطانی، ویسیان، اکبری (۱۳۹۳)، در پژوهشی به بررسی عوامل مؤثر بر توسعه امنیت پایدار در استان کردستان پرداخته و نشان دادند که با توجه به فقدان برخی از مؤلفه‌های امنیت پایدار در استان کردستان نیاز است مسئولان در تأمین، تقویت و ایجاد هر یک از مؤلفه‌های توسعه اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی-امنیتی زمینه‌های لازم را فراهم نمایند.

کریمی و وفایی (۱۳۹۲)، در پژوهشی به بررسی امنیت‌سازی با توسعه پایدار در شهر مریوان پرداخته‌اند. نتایج این تحقیق نشان داد که به دلیل اینکه نظام برنامه‌ریزی ایران به صورت بخشی است و این نوع برنامه‌ریزی به ویژگی‌های مناطق مرزی بی‌توجه است.

پیر علی و سیادت (۱۳۹۲) در پژوهش خود به بررسی تدابیر راهبردی ناجا در گسترش امنیت پایدار در استان سیستان و بلوچستان پرداخته‌اند. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که راهبرد هم‌افزایی ظرفیت‌های انتظامی-امنیتی در سطح استان با توجه به شرایط موجود از اولویت بیشتری برخوردار است.

هاشمی (۱۳۹۰) در پژوهش خود شرایط امنیت پایدار در خلیج فارس را مورد بررسی قرار داده است. تسلط تهدید، رقابت، اختلاف و خصومت در الگوهای دوستی و دشمنی بازیگران مجموعه امنیتی خلیج فارس و موارد دیگری مانند رقابت‌های تسلیحاتی و اختلافات سیاسی و ایدئولوژیک در سطح منطقه‌ای از موانع عمده شکل‌گیری امنیت پایدار در خلیج فارس محسوب می‌شوند. آمریکا به عنوان بازیگری مداخله‌گر در مجموعه امنیتی خلیج فارس محسوب می‌شود که مانع از توسعه همکاری‌های منطقه‌ای شده است و حتی سیاست‌های آن به تشدید رقابت‌ها و خصومت‌ها انجامیده است. در این راستا با توجه به موانع درون منطقه‌ای و برون منطقه‌ای ایجاد امنیت پایدار در خلیج فارس، الگوی امنیتی مشارکتی و همکاری جویانه و ساز و کارهای مرتبط با آن برای بهبود شرایط امنیتی در خلیج فارس پیشنهاد شده است.

چوخالچی‌زاده و امینی قشقایی (۱۳۸۹) در مطالعه‌ای به بررسی بسترهای ناامنی در مناطق مرزی آذربایجان غربی پرداخته و نشان دادند که عواملی مانند محدودیت‌ها و بی‌عدالتی‌های جغرافیایی، اقتصادی، اجتماعی، عدم اتخاذ راهبردهای مناسب نظامی و امنیتی و تحولات مناطق کردنشین عراق و ترکیه، باعث گسترش ناامنی در مناطق مرزی این استان است.

قاسمی (۱۳۸۸) در پژوهشی به بررسی نقش رسانه‌ها در ایجاد همگرایی ملی و امنیت پایدار در استان آذربایجان غربی پرداخته است و میزان تأثیر رسانه‌ها را از دیدگاه مرزنشینان جویا شده است. نتایج این پژوهش حاکی از آن است که از بین برنامه‌های مختلف رسانه‌ای، تهیه

و پخش فیلم و سریال پلیسی و گزارش‌های خبری از قبیل حوادث مرزی، بیشترین تأثیر را در ایجاد همگرایی ملی و امنیت پایدار دارند.

تیتو^۱، میرلی^۲، میلیسا^۳، رینه^۴، لاورنس^۵، کیت^۶ (۲۰۱۶) در پژوهش خود با عنوان «تأثیر جهانی شدن بر شهرهای مرزی امریکا و مکزیک» ادعا کرده اند که جهانی شدن ماهیت زندگی شهری را تغییر داده و مناطق مرزی اکوسیستم شکننده و بسیار پیچیده دارند که نیازمند استراتژی توسعه پایدار بیست و یکم قرن است.

اولویت‌بندی ابعاد و مؤلفه‌های امنیت پایدار بر اساس نگرش کارشناسان امنیتی، کمک به تأمین عدالت اجتماعی، اصلاح نحوه تصمیم‌گیری مدیران برای مدیریت بهتر مناطق مرزی بر اساس روش‌های آماری و مدل‌های کاربردی می‌باشد. امروزه بر همگان مشخص است که دارا بودن امنیتی پایدار در مناطق مرزی با ابزارها و روش‌های سنتی دیگر میسر نیست و استفاده از روش‌ها و مدل‌های کمی و علمی در برنامه‌ریزی‌ها روزه‌روز در حال گسترش و پیشرفت است. به همین دلیل در پژوهش حاضر ضمن مروری گذرا بر ادبیات نظری با تکنیک پرسکات آلن به رتبه‌بندی ابعاد و مؤلفه‌های امنیت پایدار می‌پردازد آنچه این پژوهش را از سایر پژوهش‌ها متمایز می‌کند استفاده ترکیب داده‌های کیفی شامل نظرات کارشناسان با مدل‌های کمی از ویژگی‌های این پژوهش است که کمتر در سایر پژوهش‌ها دیده می‌شود

قلمرو مطالعه: شهرستان سردشت با مساحت ۱۴۱۱ کیلومتر مربع در جنوب غربی استان آذربایجان غربی واقع شده است که حدود ۳/۷ درصد از مساحت استان را تشکیل می‌دهد و از این حیث در بین شهرستان‌های استان رتبه ۱۲ را به خود اختصاص داده است. شهرستان

-
- 1-Tito
 - 2-Mirle
 - 3- Melissa
 - 4 - Rene
 - 5 - Lawrence
 - 6 - Keith

سردشت از طرف شمال با شهرستان پیرانشهر، از شمال شرقی با شهرستان مهاباد، از سمت شرق با شهرستان بوکان و از جنوب هم با استان کردستان مرز داخلی دارد و از سمت جنوب غرب و غرب هم با کشور عراق دارای مرز مشترک است. شهرستان سردشت بر اساس تقسیمات کشوری دارای سه نقطه شهری، دو بخش و هفت دهستان است و تعداد آبادی‌های آن ۲۹۷ روستا است. مرکز این شهرستان شهر سردشت است که بر روی ۳۶ درجه و ۹ دقیقه عرض شمالی و ۴۵ درجه و ۲۸ دقیقه طول شرقی قرار دارد و ارتفاع آن از سطح دریا حدود ۱۵۱۵ متر است. جمعیت شهر سردشت بر طبق نتایج تفصیلی سرشماری ۱۳۹۰، ۲۶۵۶۱ نفر بوده است که ۳/۸۲ درصد کل جمعیت استان را تشکیل می‌هد. از این تعداد جمعیت حدود ۱۴۶۹۴ نفر در نقاط شهری و حدود ۱۱۸۶۷ هم در نقاط روستایی زندگی می‌کنند.

روش

این پژوهش از نظر هدف کاربردی و از نظر شیوه اجرا پیمایشی است. جامعه این پژوهش را کارشناسان آگاه به مسائل سیاسی و امنیتی و آشنا به منطقه تشکیل داده و با روش گلوله برفی ۳۰ نفر مورد پرسش قرار گرفته اند. داده‌ها با کمک پرسشنامه روا و پایا (آلفای کرونباخ بالای ۰/۷۱ برای همه متغیرها) جمع آوری شد. سپس بر اساس میزان ارزش و اهمیت هر یک از مولفه‌ها میانگین، ضریب وزنی هر عامل محاسبه گردید. سپس برای تعیین میزان پایداری امنیتی شهرستان با استفاده از شاخص مجموع اوزان نسبی هر مولفه از مدل پرسکات آلن استفاده گردید. در این روش مقادیر کمی را به شرایط کیفی مبدل می‌کند، در نهایت سطح پایداری امنیتی در هر مولفه سنجیده می‌شود.

جدول ۱: پایایی شاخص‌های پژوهش بر اساس الفای کرونباخ

ابعاد امنیت پایدار	تعداد گویه‌ها	ضریب آلفای کرونباخ
عملکرد نیروی انتظامی	۴	۰/۸۱
عملکرد رسانه‌ها	۳	۰/۷۴
عوامل اقتصادی	۶	۰/۷۲

اجتماعی- فرهنگی	۷	۰/۷۱
عملکرد نهادها	۳	۰/۷۲
عوامل سیاسی	۴	۰/۸۲

یافته‌ها

در این پژوهش، ابتدا با کمک مصاحبه نیمه ساختار یافته برای شناسایی عوامل موثر بر پایداری امنیت پایدار در شهرستان سردشت تلاش شد. در این راستا متن مصاحبه انجام شده با ۳۰ نفر کارشناس امنیتی و آشنا به حوزه جغرافیایی سردشت تجزیه و تحلیل شده و ابعاد تاثیر گذار بر پایداری امنیت شهرستان سردشت در شش بُعد و ۲۷ مولفه دسته بندی شدند. رتبه بندی این ابعاد و مولفه‌ها نشان داد که مؤلفه «افزایش سطح تحصیلات» و «تقویت همبستگی‌ها یا پیوندهای درونی (قومی، مذهبی)» با وزن نسبی^۱ ۰/۱۴ دارای رتبه اول هستند. همچنین ابعاد «عملکرد رسانه» و «عملکرد نهادها» با در بر گرفتن مجموع شش مولفه و مجموع وزن نسبی ۰/۱۲۹۶، مهم‌ترین ابعاد تاثیر گذار در پایداری امنیت شهرستان سردشت هستند.

جدول ۲: ابعاد و مولفه‌های تاثیر گذار بر امنیت پایدار شهرستان سردشت

ابعاد	مولفه‌ها	مجموع اوزان	میانگین وزنی	وزن نسبی	رتبه
عملکرد نیروی انتظامی	جدیت نیروی انتظامی	۲۳	۲/۳	۰/۰۹	۲۶
	دقت در ماموریت	۲۷	۲/۷	۰/۱۰	۲۳
	توانایی در مقابله با جرایم	۲۸	۲/۸	۰/۱۰	۲۲
عملکرد	داشتن نیروی ماهر و متخصص	۲۷	۲/۷	۰/۱۰	۲۴
	توانایی رسانه‌های محلی در همگرایی	۲۹	۲/۹	۰/۱۱	۲۰

۱ - جهت تعیین مجموع اوزان: ضرب کردن تعداد هر یک از گزینه های انتخاب شده توسط افراد به ارزش هر گزینه در طیف لیکرت.

✓ میانگین وزنی: تقسیم مجموع اوزان بر تعداد افراد (نفر)

✓ وزن نسبی: تقسیم کردن میانگین وزنی بر تعداد کل متغیرهای پژوهش (۲۷ متغیر)

۳	۰/۱۳	۳/۶	۳۶	گرایش به فرهنگ بومی و محلی	رسانه‌ها
۵	۰/۱۳	۳/۵	۳۵	گرایش مردم به رسانه‌های محلی	
۷	۰/۱۳	۳/۴	۳۴	وجود بازارچه‌های مرزی	عوامل اقتصادی
۱۲	۰/۱۲	۳/۲	۳۲	اهمیت دادن توسعه و فقرزدایی	
۲۱	۰/۱۱	۲/۹	۲۹	تهیه و اجرای طرح توسعه منطقه‌ای با استفاده از ظرفیت موجود	
۲۵	۰/۰۹	۲/۵	۲۵	عدم تزلزل در برابر شوک‌های خارجی	
۱۶	۰/۱۱	۳/۱	۳۱	جهاد اقتصادی (تلاش مضاعف)	
۱۹	۰/۱۱	۳	۳۰	توجه و حمایت از سرمایه‌گذاری بخش خصوصی و اجرای اصل	
۱۰	۰/۱۲	۳/۳	۳۳	مشارکت مردم در تامین امنیت	
۲	۰/۱۴	۳/۷	۳۷	تقویت همبستگی‌ها یا پیوندهای درونی (قومی، مذهبی)	
۱۷	۰/۱۱	۳/۱	۳۱	افزایش نهادهای مردمی	
۸	۰/۱۳	۳/۴	۳۴	جوانی جمعیت	
۱	۰/۱۴	۳/۸	۳۸	افزایش سطح تحصیلات	
۱۱	۰/۱۲	۳/۳	۳۳	خودباوری و خودانگیزی.	
۴	۰/۱۳	۳/۶	۳۶	تقویت هویت ملی از طریق خرده فرهنگ‌ها	
۲۷	۰/۰۸	۲/۱	۲۱	تاکید بر قوانین نظارتی و برخورد قاطعانه	عملکرد نهادها
۱۳	۰/۱۲	۳/۲	۳۲	حمایت از شهروندان در جهت خود اشتغالی	
۶	۰/۱۳	۳/۵	۳۵	آگاهی مسئولان به چگونگی تأمین امنیت پایدار	
۱۴	۰/۱۲	۳/۲	۳۲	توجه دولت به مسئله امنیت در مناطق مرزی	عوامل سیاسی
۱۸	۰/۱۱	۳/۱	۳۱	افزایش ظرفیت‌های نظامی-امنیتی ایران و عراق	
۱۵	۰/۱۲	۳/۲	۳۲	کنترل دقیق مرز	
۹	۰/۱۳	۳/۴	۳۴	به مشارکت طلبیدن مردم در امور سیاسی	

پس از مشخص شدن تاثیر گذارترین ابعاد و مولفه‌ها امنیت پایدار و مشخص شدن رتبه بندی آنها، برای تعیین میزان پایداری امنیتی شهرستان با استفاده از شاخص مجموع اوزان نسبی هر یک از ابعاد امنیت پایدار محاسبه شد نتایج در جدول شماره ۳ نشان می‌دهد. در

این میان به منظور نتیجه گیری دقیق تر به حذف مؤلفه‌ها اقدام گردید سپس محاسبه شاخص میانگین نهایی^۱ از ابعاد پایداری امنیت گرفته شد که در پایان، ابعاد عملکرد نهادها و رسانه‌ها به عنوان موثرترین ابعاد در پایداری امنیتی شهرستان سردشت مشخص شدند.

جدول ۳: رتبه بندی ابعاد تاثیرگذار بر پایداری امنیت شهر سردشت

رتبه نهایی	میانگین نهایی	رتبه	مجموع وزن نسبی	ابعاد امنیت پایدار
۳	۰/۰۲۵	۵	۰/۱۰۰۰	عملکرد نیروی انتظامی
۱	۰/۰۴۳	۲	۰/۱۲۹۶	عملکرد رسانه‌ها
۵	۰/۰۱۸	۴	۰/۱۱۱۱	عوامل اقتصادی
۴	۰/۰۱۹	۱	۰/۱۳۳۳	اجتماعی- فرهنگی
۱	۰/۰۴۳	۲	۰/۱۲۹۶	عملکرد نهادها
۲	۰/۰۳۱	۳	۰/۱۲۵۹	عوامل سیاسی

برای تبدیل محاسبات کمی به مقادیر کیفی نیز از طبقات پنج گانه پرسکات آلن که در جدول ۴ ارائه شده استفاده گردید است.

جدول ۴: وضعیت پنج گانه پرسکات آلن برای طبقه بندی سطوح پایداری (افتخاری، ۳۲، ۱۳۹۰)

رتبه	معادل	وضعیت
۱	۱۰۰-۸۱	پایدار
۲	۶۱-۸۰	پایداری بالقوه (خوب)
۳	۴۱-۶۰	متوسط
۴	۲۱-۴۰	ناپایداری بالقوه (ضعیف)
۵	۰-۲۰	ناپایدار

مدل آلن پرسکات که مقادیر کمی را به شرایط کیفی مبدل می کند، ابتدا سطح پایداری امنیتی در هر ابعاد سنجیده شد. بدین منظور در ابتدا می بایست اوزان نسبی حاصله در دامنه

۱ - میانگین نهایی: تقسیم وزن نسبی هر مؤلفه بر تعداد متغیرهای آن مؤلفه

عددی رتبه بندی پرسکات آلن (۱۰۰-۰) قرار می گرفتند؛ بنابراین هریک از اوزان نسبی بر مجموع آن تقسیم و در عدد ۱۰۰ و مجموع وزن نسبی در عدد ۱۰ ضرب شدند. همانطور که نتایج جدول ۵ نشان می دهد، در تمامی ابعاد شرایط در وضعیت ناپایدار قرار دارد.

جدول ۵: وضعیت هریک از مؤلفه به لحاظ شدت ناپایداری در طبقات پنج گانه پرسکات آلن

ابعاد	مجموع وزن نسبی	وزن نهایی	وضعیت پایدار
عملکرد نیروی انتظامی	۰/۱۰۰۰	۱۳/۷۰	ناپایدار
ها عملکرد رسانه	۰/۱۲۹۶	۱۷/۷۶	ناپایدار
عوامل اقتصادی	۰/۱۱۱۱	۱۵/۲۳	ناپایدار
اجتماعی-فرهنگی	۰/۱۳۳۳	۱۸/۲۷	ناپایدار
عملکرد نهادها	۰/۱۲۹۶	۱۷/۷۶	ناپایدار
عوامل سیاسی	۰/۱۲۵۹	۱۷/۲۶	ناپایدار

نتایج به دست آمده از جدول ۵ نشان می دهد که هیچ کدام از مؤلفه های موثر بر امنیت پایدار سردشت در وضعیت پایداری قرار ندارند. این نشان می دهد که به لحاظ ابعاد موجود از وضعیت مطلوبی برخوردار نیست.

بحث و نتیجه گیری

امنیت پایدار برداشتی جایگزین با این فرض اصلی است که اگرچه نمی توان همه نتایج ناامنی را کنترل کرد، باید در کشف و رفع علت ها تلاش نمود. در رویکرد امنیت پایدار، شرایط به صورت جامع مورد بررسی قرار می گیرد و تنها فراغت از تهدیدات جانی به عنوان عامل برقراری امنیت مطرح نبوده و شرایط اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، محیطی و سیاسی پیرامونی نیز به عنوان دیگر عوامل تامین و یا تهدید کننده امنیت مطرح می شوند. در این پژوهش، عواملی که پایداری امنیت شهر مرزی سردشت را تحت تاثیر قرار می دهند از دیدگاه صاحب نظران شناسایی شدند. این عوامل در ابعاد شش گانه و ۲۷ مؤلفه دسته بندی شدند و از بین آن ها، مؤلفه افزایش سطح تحصیلات و تقویت همبستگی ها یا پیوندهای درونی (قومی، مذهبی) با وزن نسبی ۰/۱۴ رتبه اول را از حیث میزان تاثیرگذاری به خود

اختصاص داد. ابعاد «عملکرد رسانه» و «عملکرد نهادها» با در بر گرفتن مجموع ۶ مولفه و مجموع وزن نسبی ۰/۱۲۹۶ مهمترین ابعاد تاثیرگذار در پایداری امنیت شهر سردشت هستند.

در این میان به منظور نتیجه گیری دقیق تر به حذف مؤلفه‌ها اقدام گردید سپس محاسبه شاخص میانگین نهایی از ابعاد پایداری امنیت گرفته شد که در پایان، ابعاد عملکرد نهادها و رسانه‌ها به عنوان موثرترین ابعاد در پایداری امنیتی شهرستان سردشت مشخص شدند. نتایج به دست آمده از مدل پرسکات آلن نیز نشان داد که هیچ کدام از ابعاد موثر بر امنیت پایدار سردشت در وضعیت پایداری قرار ندارند. این نشان می‌دهد که این شهر از نظر ابعاد موجود از وضعیت مطلوبی برخوردار نیست. به این ترتیب می‌توان نتیجه گرفت که این شهر از ویژگی‌های امنیت پایدار برخوردار نیست. بنابراین پیشنهاد می‌شود با بازنگری همه جانبه سیاست‌ها و برنامه‌های اجرایی در شهر بانه، برای رفع ناپایداری‌ها تلاش شود.

در بعد نیروی انتظامی شاهد این هستیم که کمترین میانگین را در وضعیت پایداری می‌باشد بنابر این با حرکت به سمت جامعه محور بودن، تغییر نگاه فرصت بودن به مناطق مرزی بجای نگاه امنیتی، ارتباط مناسب با رسانه و دانش افزایی پرسنل می‌تواند نقش پررنگ‌تر و حرکت به سوی پایداری را تسهیل کند. سپس بعد اقتصادی در مرحله بعد قرار دارد این در حالیست که شهرستان سردشت دارای پتانسیل‌های فراوان بالقوه در عرصه اقتصادی است که بسترسازی جهت ورود بخش خصوصی می‌تواند موجب تنوع اقتصادی منطقه و بی شک حل مهمترین عامل ناپایداری امنیتی شهرستان یعنی بیکاری نیز گردد. در بحث امنیت پایدار می‌بایست به شرایط برون منطقه ای نیز توجه داشت در این ارتباط بعد عوامل سیاسی در مناطق مرزی بسیار تأثیر گذارند. با توجه به اینکه شهر سردشت با کشور عراق و بویژه اقلیم خودمختار کردستان عراق از دیرباز دارای روابط اقتصادی و اجتماعی گسترده بوده و این روابط نیز سهم عمده ای در پویایی اقتصادی شهرستان داشت اکنون که شرایط کشور عراق و بویژه اقلیم کردستان آن به دلیل جنگ و اختلافات سیاسی در وضعیت مطلوبی قرار

ندارد و وجود نیروهای معاند در مرزهای کشور از عوامل کم رنگ تر شدن امنیت پایدار در بعد سیاسی می باشد. امروزه عملکرد نهادها و رسانه‌ها به عنوان یکی از اهرام‌های اصلی تحقق پایداری در عرصه های مختلف از جمله امنیت پایدار نام برده می شود. رتبه بندی نهایی ابعاد نیز نشان داد که نارسایی و مشکلات در این ابعاد نیز در منطقه چشم گیر است بنابر این تشکیل نهادهای مرکب از مسئولین و مردم و نگاه آمایشی به توزیع منابع، آگاه و آشنایی مدیران با رویکرد پایداری امنیت در ابعاد مختلف همراه با آموزش رسانه‌ای و افزایش برنامه‌های بومی می تواند تاثیر عمیق بر پایداری بیشتر این ابعاد در توسعه امنیت پایدار داشته باشند.

منابع

- ۱) احمدی پور، زهرا؛ مختاری، حسین؛ رکن الدین افتخاری، عبدالرضا و وزین، نرگس (۱۳۸۶). بررسی روند شتاب توسعه یافتگی فضاهای سیاسی-اداری کشور (مطالعه موردی: استان‌های ایران در برنامه‌های اول تا سوم توسعه) سال‌های ۱۳۸۳-۱۳۶۸. فصلنامه ژئوپلیتیک. سال سوم. شماره ۱. صص ۴۹-۲۲.
- ۲) افتخاری رکن الدین، عبدالرضا (۱۳۹۰). ارزیابی پایداری گردشگری در روستاهای تاریخی فرهنگی ایران با تاکید بر پارادایم توسعه پایدار گردشگری. فصلنامه مطالعات گردشگری. شماره ۱۴. صص ۳۴-۱.
- ۳) آدمی، علی؛ خضریان، مهدی؛ عباس زاده، هادی؛ یزدان پناه، مهدی (۱۳۹۰). الزامات گذار به امنیت ملی پایدار، دو فصلنامه دانش سیاسی. سال ۷. شماره ۲. پیاپی ۱۴. پاییز و زمستان ۱۳۹۰. صص ۲۷-۵.
- ۴) بهرامیان، شفیق و بهرامیان، امید (۱۳۹۱). بررسی رابطه بین همگرایی اقوام (ترک و کرد) و احساس امنیت پایدار و شناخت عوامل مؤثر بر تقویت همگرایی اقوام در استان آذربایجان غربی. دو فصلنامه پژوهش سیاست نظری، دوره جدید. شماره ۱۱. بهار و تابستان ۱۳۹۱. صص ۱۵۹-۱۳۱.

- (۵) پیرعلی، علیرضا و سیادت، سعیده (۱۳۹۲). تدابیر راهبردی ناجا در گسترش امنیت پایدار مرزهای جنوب شرقی کشور (مورد مطالعه: استان سیستان و بلوچستان). پژوهش نامه مطالعات مرزی. دوره اول. شماره ۱. آبان ۱۳۹۲. صص ۱۲۶-۱۰۳.
- (۶) پله ور، علی اصغر و رضائی خوشان، رضا (۱۳۹۵). تحلیل امنیت و ناپایداری در شهرهای جدید با استفاده از GIS و AHP (مورد: شهر جدید پردیس). پژوهش های جغرافیای سیاسی. دوره ۱. شماره ۲. تابستان ۱۳۹۵. صص ۲۰۲-۱۷۳.
- (۷) چوخاچی زاده مقدم، محمد باقر و امینی قشلاقی، داوود (۱۳۸۹). بسترهای ناامنی در مناطق مرزی استان آذربایجان غربی از منظر جغرافیای نظامی-امنیتی. فصلنامه ژئوپلیتیک. سال ششم. شماره سوم. پاییز ۱۳۸۹. صص ۲۱۰-۱۸۶.
- (۸) ساروخانی، باقر و نویدنیا، منیژه (۱۳۸۵). امنیت اجتماعی خانواده و محل سکونت؛ در تهران، فصلنامه رفاه اجتماعی. سال ششم. شماره ۲۲. پاییز ۱۳۸۵. صص ۸۷-۱۰۶.
- (۹) عباس زاده فتح آبادی، مهدی و سبزی، روح الله (۱۳۹۴). الگوی فازی-سیستمی هوشمندسازی قدرت و تحقق امنیت پایدار در مکتب امنیتی جمهوری اسلامی ایران. فصلنامه سیاست. دوره ۴۵. شماره ۳. پاییز ۱۳۹۴. صص ۷۵۸-۷۴۱.
- (۱۰) عزیزی، محمد مهدی و شعبان جولا، الهه (۱۳۹۳). ارزیابی کالبد محله های قدیمی شهری در پاسخ دهی به احساس امنیت (نمونه موردی: محله ملک آباد شهر قزوین)، پژوهش های جغرافیای انسانی. دوره ۴۶. شماره ۴. زمستان ۱۳۹۳. صص ۸۰۸-۷۹۱.
- (۱۱) علایی، حسین (۱۳۹۱). امنیت پایدار در سند چشم انداز بیست ساله جمهوری اسلامی ایران. فصلنامه راهبرد دفاعی. سال ۱۰. شماره ۳۹. صص ۱۵-۲.
- (۱۲) قاسمی، محمد (۱۳۸۸). بررسی نقش رسانه ها در ایجاد همگرایی ملی و امنیت پایدار (با تأکید بر همگرایی مرزنشینان استان آذربایجان غربی). نظم و امنیت انتظامی. شماره ۳. پاییز ۱۳۸۸. صص ۱۷۸-۱۴۹.
- (۱۳) کریمی، مرتضی و وفایی، علی اکبر (۱۳۹۲). امنیت سازی با توسعه پایدار در مناطق مرزی (مطالعه موردی شهر مریوان)، مجله پژوهش و برنامه ریزی شهری. سال ۴. شماره ۱۵. زمستان. صص ۹۵-۱۱۲.

۱۴) لطفی، صدیقه؛ آنامرادنژاد، رحیم بردی؛ واحدی، حیدر (۱۳۹۴). ارزیابی مؤلفه‌های کالبدی فضاهای عمومی و تأثیر آن در احساس امنیت اجتماعی شهروندان بابلسر. پژوهش‌های راهبردی امنیت و نظم اجتماعی. سال ۴. شماره پیاپی ۹. شماره اول. بهار و تابستان ۱۳۹۴. صص ۱۵۲-۱۳۱.

۱۵) مختاری هشی، حسین؛ وزین، نرگیس؛ قادری حاجت، مصطفی (۱۳۹۶). بررسی پایداری امنیت روستاهای مرزی استان سیستان و بلوچستان. فصلنامه جغرافیایی سرزمین. دوره ۱۴. شماره ۵۴. تابستان ۱۳۹۶. صص ۶۰-۴۳.

۱۶) منوچهری، سوران؛ محمدی، سعدی؛ عبداللهی، بیان (۱۳۹۴). شناسایی عوامل ناپایداری امنیتی شهرستان مریوان از دیدگاه صاحب‌نظران. دانش انتظامی کردستان. دوره ۶. شماره ۴. زمستان ۱۳۹۴. صص ۷۴-۵۵.

۱۷) موسوی، میرنجم؛ حکمت‌نیا، حسن؛ احمدی، حمیدرضا (۱۳۸۸). شهرنشینی و امنیت، بررسی میزان و عوامل مؤثر بر احساس امنیت شهروندان (مطالعه موردی؛ شهر مراغه). مجله پیک نور. سال هفتم. شماره ۳. پاییز ۱۳۸۸. صص ۵۰-۳۹.

۱۸) موسوی، میرنجم؛ ویسیان، محمد؛ خلیفی پور، رحیمه (۱۳۹۵). اولویت‌بندی راهبردهای امنیت پایدار در آمایش مناطق مرزی مطالعه موردی: استان کردستان. فصلنامه جغرافیای سیاسی. سال ۲. شماره ۲. تابستان ۱۳۹۵. صص ۷۵-۵۳.

۱۹) نطافتی، عباس؛ سلطانی، مسعود؛ ویسیان، محمد؛ اکبری، مهناز (۱۳۹۳). بررسی عوامل مؤثر بر توسعه امنیت پایدار در مناطق مرزی مطالعه موردی: استان کردستان. پژوهش‌نامه مطالعات مرزی. دوره ۲. شماره ۶. زمستان ۱۳۹۳. صص ۴۶-۲۳.

۲۰) هاشمی، فاطمه (۱۳۹۰). امنیت پایدار در خلیج فارس: موانع و سازوکارها، فصلنامه ژئوپلیتیک. سال هفتم. شماره اول. بهار ۱۳۹۰. صص ۱۶۷-۱۳۶.

21) Leffler, M.P. (1984) The American Conception of National Security and the Beginnings of the Cold War 1945-48, The American Historical Review, 89(2) : 346-381.

22) Abatudu, M. (2001) "Reflections on Early 21st Century Africa". In: Adesida O., and Oteh. Eds. Africa Voices and Africa Visions. ed. Upsala: The Nordsic African Institute

- 23) Jolly, R. and BasuRay, D.(2007)Human Security: National Perspectives and Global Agendas, Journal of International Development, 19(4) : 457-472 .
- 24) Tito, A. and Mirle, B. and Melissa, F. and Rene, P. and Lawrence, A.H. and Keith, P. (2016) Globalization and Cities on the U.S.-Mexico Border, URBAN AFFAIRS ASSOCIATION 46TH ANNUAL CONFERENCE San Diego March 16-19, 2016.